

herunder eventuelle oppdrag for forvaltningsrevisjon.

Fokusområder for kvalitetskontrollen 2011

Finanstilsynet har godkjent fokusområdene som er planlagt for kvalitetskontrollen 2011. Fokusområdene er spesifisert slik:

«I et år med en del endringer i revisjonsstandardene vil Kvalitetskontrollen fokuse

sere på etterlevelse av de nye kravene i revisjonsstandardene, herunder bruk av den nye revisjonsberetningen.

I tillegg vil Kvalitetskontrollen, der revisor har slike oppdrag, se på:

- minst et oppdrag som er underlagt særlovgivning, som for eksempel stiftelser, advokater og eiendomsめglere, med hensyn til korrekt rapportering, og

- minst ett attestasjonsoppdrag etter SA 3802 – Revisors uttalelser og redegjørelser etter selskapslovgivningen, for å påse at kravene i standarden er etterlevd.»

Fokusområdene gjelder ikke kvalitetskontrollen av revisjon av kommuner, fylkeskommuner, mv. For denne kvalitetskontrollen er det ikke definert spesifikke fokusområder.

Kan etikk læres?

Artikkelforfatterne mener det er behov for kurs om etikk med økt fokusering på dilemmatruening for å øke bevisstheten rundt etiske problemstillinger. Artikkelen er basert på erfaringer i forbindelse med Revisorforeningens kurs «Etske krav og dilemmaer».

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Lasse Birkeland
BDO

Siviløkonom
Cira Holm
BDO

Kurset «Etske krav og dilemmaer» var satt opp i tolv ulike byer i Norge høsten 2009. Med kjennskap til revisors generelt noe skeptiske holdning til etikkurs ble vi positivt overrasket over engasjementet deltakerne viste, og opplevde nyanser i etisk standpunkt i ulike deler av landet. Etter å ha gjennomført alle kursene i byer fra Kristiansand til Harstad, ser vi klare skiller mellom normer, verdier og holdninger, ikke bare mellom de ulike landsdelene, men også på kjønn og alder. Med denne artikkelen ønsker vi å gi et oppsummerende bilde av noen av våre erfaringer og stille spørsmålet om etikk i det hele tatt kan læres.

Kurset var lagt opp med en kort introduksjon om etiske teorier, etterfulgt av gjennomgang av praktiske etiske problemstillinger fra revisors hverdag. Revisorforeningens nye etikkregler, SK1 og RS220 var også sentrale i gjennomgangen. Vi presenterer her et utvalg av de problemstillingene som ble diskutert.

Deltakelse ved generalforsamlingsmiddag

Kan revisor delta ved en generalforsamlingsmiddag? Hvordan tolker omgivelsene revisors deltakelse? Har pendelen svingt for langt?

For bare noen år siden var det revisor som holdt igjen klientene sine i forhold til representasjon, gaver og reiser. I dag har holdningene i næringslivet snudd nærmest til nulltoleranse og revisor kan i enkelte tilfeller oppfattes som den liberale parten. Revisor får ikke lenger mange invitasjoner til middager eller julebord, og mottar ikke ekstravagante gaver.

Generalforsamlingsmiddag er noe revisor fortsatt blir invitert til. Hvordan invitasjonen mottas, er imidlertid svært forskjellig. Her ser vi et skille, ikke bare mellom større og mindre byer, men også et aldersskille. I mindre byer og tettsteder er det vanligere å bli invitert, og også vanligere å akseptere innbydelsen. Revisorer i de større byene får kanskje ikke den samme personlige kontakten med sine klienter, og føler seg ikke forpliktet til å møte opp. Den eldre garde tenderte til å være enige med de fra mindre steder. De mente det var direkte uhøflig ikke å delta ved en generalforsamlingsmiddag, eller annen liknende tilstelning, dersom man ble invitert av klienten.

Forsvarerne av revisors deltakelse mente det er en fordel for revisor å møte eierne, og siden revisor ikke skal kontrollere general-

forsamlingen, bør det ikke påvirke objektiviteten. Spørsmålet om hvordan deltakelse vil fremstå for en utenforstående, ble likevel alltid tatt opp, og diskusjonen dreiet seg fort over til «in fact – in appearance»-problematikken. Selv om revisor i de fleste tilfellene klarer å holde en profesjonell distanse til sin klient, er det ikke sikkert omverdenen oppfatter det slik. Det at revisor betaler sin andel er ingen garanti for at objektiviteten er opprettholdt. Dette får gjerne lite, om noe, fokus i media hvis midt dagen blir gjenstand for spekulasjon om for tette bånd mellom revisor og klient.

Reviderer venner

Hvordan definerer vi venner? Reviderer vi venner strengere eller snillere enn andre klienter?

Er det forskjell på om revisor var venn med klienten ved oppstart av oppdraget, eller om man er blitt venner underveis i klientforholdet? Hvis revisor påtar seg et oppdrag for en god venn, har man allerede reflektert over dette og sannsynligvis konkludert med at objektiviteten er ivarettatt. Derimot, hvis man reviderer den samme klienten i flere år, kan det etter hvert oppstå et vennskapsforhold, uten at man har reflektert over dette eller har tatt noen forholdsregler. Kan det være vanskelig å opprettholde et profesjonelt forhold i dette tilfellet?

Diskusjonene har gått inn på detaljer som å skille mellom venner og bekjente, og når en

*ANMELDE: Skal man
anmelde ansatte som har
begått underslag til politiet?*

bekjent blir en venn. Er det vennskap hvis man for eksempel er skolekamerater, har studert sammen, er naboer eller treningspartnere. Her ser vi at det er uendelig mange hensyn å ta og at det i dag ikke er noen klare retningslinjer for hvordan disse spørsmålene skal løses. Det vil være individuelt og avhenge av om revisor praktiserer i en av de større byene eller på et mindre sted der «alle kjenner alle», hvilke kategorier av mennesker som defineres som venner.

I Sør-Norge ble det påpekt at det faktisk kan være en fordel å være personlig venn med klienten. Da har du et bedre utgangspunkt og kjenner integriteten til klienten. Du vet hvilke vurderinger du kan stole på. Et annet poeng, som flere har påpekt, er at det ikke er noen selvfølge at venner får en «snillere» revisjon. Tvert imot kan revisor være opptatt av å gjøre en grundigere jobb for venner, og kan ha lettere for å ta de vanskelige samtalene med en man kjenner godt.

Likevel synes det å være stor skepsis i standen mot å revidere venner. Vårt inntrykk er at revisorene har en holdning som tilsier at dette er et problem for de som opererer utenom de større byene. Klientgrunnlaget i større byer er stort nok til at revisor kan unngå å revidere venner, mens det i mindre byer og tettsteder kan by på problemer.

Dersom vi mener at venner blir revidert strengere enn andre klienter, hva er så pro-

blemet? Igjen er det media og problematikken med «in fact» og «in appearance». Så lenge det ikke er noen problemer med klienten, er det få som graver i forbindelsene mellom revisor og for eksempel daglig leder. Den dagen bedriften går konkurs eller havner i medias søkelys, er det med ett interessant å se på mulige årsaker og forbindelser. Hvordan vennsforhold fortøner seg «in appearance» kan være noe helt annet enn realiteten.

Syretesten for aksept av oppdrag kan da fort bli hvorvidt det tåler dagens lys på forsiden av en riksdekkende avis. Der hvor problemet er størst, i mindre samfunn hvor «alle kjenner alle», er kanskje ikke trusselen om medias oppmerksomhet så reell. Gjennomgangstonen på kursene var at det generelt ikke oppfattes som et problem å revidere venner før media bringes på banen. Flere av revisorene mente at så lenge de kunne stå for det de hadde gjort, spilte ikke en eventuell mediedekning så stor rolle.

Mistanke om lovbrudd

Hvilke forpliktelser har revisor i forhold til hvitvaskingsreglementet? Skal man anmelde ansatte som har begått underslag til politiet?

På grunn av stort fokus på Hvitvaskingsreglementet i det siste, er enkelte av den oppfatning at revisor bør kontakte politi eller økokrim ved mistanke om lovbrudd.

Det er åpenbart at en diskusjon på skillelinjene mellom Hvitvaskingsforskriften og taushetsplikten bør gjennomføres og at det her ofte er uklart for revisor hvordan man skal agere i ulike situasjoner.

De enkeltes holdninger kom svært godt frem i et dilemma der en leder oppdager at en ansatt har begått underslag, og begrunner underslaget med at hans syke sønn trenger en kostbar operasjon. Løsningene vi fikk på caset viste forskjeller i de ulike landsdelene. I Sør-Norge la man vekt på at medarbeider bør få beholde sin stilling etter underslaget. En medarbeider som blir vist tillit og får en hjelpende hånd av arbeidsgiver, vil være takknemlig og i ettertid kunne bli en lojal ansatt. På vestlandet derimot var gjennomgangsmelodien at vedkommende bør bli avskjediget og politianmeldt. Det interessante er at i de 12 byene vi besøkte, ble etter endt diskusjon de fleste enige om at det beste ville være å avtale en nedbetalingsplan og enten si opp vedkommende, eller la ham si opp selv. Det vil si at utsagnene ble moderert etter at alle fasetter var diskutert og deltakerne fikk tid til å sette seg bedre inn i dilemmaet. Dette kan også underbygge antakelsen om at svært få underslag i privat virksomhet blir anmeldt.

Hva har vi lært?

Det er klart at høyt deltagerantall er smigrende, men vi innser også at det har vært et stort behov for obligatoriske etterutdanningstimer innen etikk i 2009. Ved diskusjon om hvordan timer skal registreres og kontrolleres, var det uunngåelig ikke å komme inn på det store spørsmålet: er det behov for 14 timer etikk i løpet av tre år?

Vi har sett at engasjementet har økt utover kursdagen og at det er en rekke etiske temaer som er vanskelige, og som mange har hatt nytte av å diskutere med kolleger. Diskusjoner innen regioner og mellom store og små revisjonsfirmaer har også vært verdifulle for deltakerne. Vi tror det er begrenset hvor etisk man blir av å gå på kurs, men det øker definitivt bevisstheten rundt problemstillingene. Retningslinjer oppleves ofte som teoretiske, og mangler forankring i praktiske diskusjoner og situasjoner. Derfor mener vi at det er behov for etikkundervisning, med en økende fokusring på dilemmatrening. For å sitere fra kursinnholdet: prinsipper og holdninger er ofte bedre enn detaljerte regler.